

ALEXANDER SERGEJEWITSCH PUSCHKIN

föddesår 1799. - han dog 1837, endast 38 år gammal. Vid en duell med en attaché från den franska ambassaden, Dantès, blev han svårt sårad och dog några dagar efter duellen.

Redan vid 21 års ålder skrev Puschkin en av sina stora dikter - "Ruslan och Ludmila". Fem år senare utkom den första delen av romanen - "Eugen Onegin" - och år 1833 utkom den i sin helhet. Under mellantiden hade Puschkin skrivit många av sina stora dikter, och han var då redan berömd över hela Ryssland. När hans drama - "Boris Godunow", - ett mästerverk skrivet på vers, utkom 1831, såldes den första upplagan, enligt dåtida anteckningar, inom 24 timmar.

Man måste läsa puschkins dikter på ryska för att fullt kunna njuta av språkets skönhet, men det finns en utomordentligt god översätt -

ning av romanen "Eugen Onegin" på svenska av Alfred Jensen, ur vilken några utsökta strofer äro upptagna i den följande berättelsen.

Operan "Eugen Onegin" är komponerad av den berömde ryska tonsättaren Peter Tschajkowskij. ^{Operan} Den räknas till Tschajkowskij's vackraste musikaliska skapelser. Vid en omröstning, vilken för 25-30 år sedan var anordnad av en stockholms-tidning, - frågan gällde, vilken opera stockholmarna uppskattade mest, - fick operan "Eugen Onegin" en överväldigande majoritet.

-o-o-o-o-o-

" E u g e n O n e g i n " .

Vi förflytta oss i tankarna 100-125 år till -
baks i tiden och befinna oss på en herrgård i det
inre av Ryssland. Gårdsstrun, fru Larina, är änka och
har två döttrar - Tatjana och Olga. Deras grannar äro
godsägarna Wladimir Lenskij och Eugen Onegin, båda
unga män i 25-års ålder. Lenskij har alltid bott på
fädernegodset, och han är som barn i huset hos Larins.
Onegin är däremot ännu så länge icke bekant med Larins.
Lenskij svärmar för den yngsta dottern, Olga, han dik -
tar bara om henne. I följande arian sjuger han om sin
kärlek:

/Gramm.: "Jag älskar Er, Olga!"/

Onegin har hittills tillbringat alla sina år
i st. Petersburg. Han har nyligen arvt godset efter en
avliden onkel, vilken testamenterat till honom ej blott
godset, utan hela sin förmögenhet, - och Onegin har
flyttat hit dels för att sköta egendomen, dels för att
komma bort från det jäktade sällskapslivet i huvudsta -
den. Han och Lenskij bli snart goda vänner, de träffas
ofta, och genom Lenskij blir Onegin införd i Larins

hem, där han mottages med öppen hjärtlighet.

För Tatjana blir Onegins första besök ödesdigert. Hon förälskar sig i honom, och den unga kärleken bringer henne ur fattningen. Även på Onegin har sammanträffandet med Tatjana gjort ett visst intryck. Han finner Tatjana behaglig, vacker, men hans känslor rusa icke i väg med honom, ty han är icke så oerfaren som Tatjana. av kärlek finns det hos honom intet spår.

Tatjanas tankar kretsar uteslutande kring Onegin; hon tror, att ödet utkorat honom för henne, honom - och ingen annan. Längtan att få träffa honom, att få tala med honom, blir allt starkare, och, efter - som Onegin besökt dem endast två gånger, uppkommer så småningom tanken, att hon borde skriva till honom. Hänfört av sitt kärleksrus drömmer hon bara om en lycklig framtid med honom, (om idel solskensdagar.) Hon är ej längre herre över sig själv, och krafterna räcka icke till för att giva upp tanken om brevet, - och så skriver Tatjana följande brev till Onegin:

/ Tatjanas brev till Onegin är
återgiven på nästa sida./

Tatjanas brev till Onegin.

" " Till Eder detta brev jag skriver....
O, Gud, vad har jag gjort och sagt?....
Kanske än mer jag straffad bliver
med ert befogade förakt?
Dock hoppet mig ej övergiver:
O, skänk mig i min grymma lott
en enda suck av ömkan blott!

Jag gärna velat Er bespara
bekännelsen, och ej min skam
så ohöjtt trätt i dagen fram,
om jag förvissad kunnat vara,
att Ni oss ville hälsa på
en dag i veckan eller två,
att få i smyg en blick Er skänka,
att lyssna stum till eder röst
och sedan få - o, ljuva tröst,-
på Eder, endast Eder tänka.....
Ni, som är fin och bildad mer
än alla andra, icke trives
hos oss på landet, och för Er
bland enkelt folk ej nöje gives.
Vem har till denna vrå Er sänt?
Ack, fåfängt är det nu att fråga.
Jag annars ej en gnista känt
av denna starka kärlekslåga,
min högsta fröjd, min största plåga.
Vid detta lag i annat fall
jag anbud visat ej tillbaka
kanske att bli en annans maka
och stilla fyllt en husmors kall.....

En annans? ... Nej, vad än man bjöde,
jag ingen annan älska kan.
Ty så beslutat är mitt öde,
att du - du är min rätta man.
Av himmelns nåd den bästa gåvan
var den, då jag fick skåda dig.
Jag vet, du är mig sänd från ovan,
och till min död du följer mig.

Ja, förrän jag Dig knappast kände,
Du var mig lika kär ändå.

I drömmen jag dig hörde på,
in i min själ din blick sig brände
och sedan dess ej mer försvann.
Vad livet äger bäst och renast
jag njöt, och när jag såg dig, genast
mitt hjärta sade: det är h a n !
Du är den enda, är den rätta.
Du följde, när på enslig stråt
jag gick att arma likar mätta,
och när jag stundom måste lätta
mitt bröst med bön och stilla gråt.
Du alltid var mig lika nära.
Hos dig, du älskade och kära,
mitt sjuka hjärta sökte ro.
Hur mången enslig nattlig timma
jag tyckte mig din röst förnimma,
som viskade om hopp och tro....

Säg, är du ljusa änglars like?
Är hit du sänd från mörksens rike?
O, skingra mina tvivels kval!
Kanhända allt är irrbloss bara,
bedrägligt allt ditt fagra tal,
som bringer hjärtats frid i fara.
Dock - därom jag mig icke bryr;
jag i din nåd mig inneslyter-.
O, tänk dig blott: jag ensam går
min väg i livet. All den pina
jag känner, ingen alls förstår,
och ensam måste jag förtvina.
Jag väntar dig. En blick från dig
är nog att hoppets stråle tända.
I annat fall - förakta mig!
Gör på min vackra dröm en ända!

Jag slutar nu mitt hjärtas bikt.
Jag har ej mod att läsa genom
mitt brev och blygs för att jag tiggat
av Er.... men allt är rent dem renom.

Tatjanas brev väcker hos Onegin en känsla av varm sympati. Han förstår henne, han är beredd att tillstå, att han börjat tycka om henne, dock endast som en broder. - ja, kanske litet ömmare, men inte så ömt, att han skulle kunna binda sitt öde till hennes. Hans hederlighet förbjuder honom att leka med detta oskyldiga kvinnohjärta, - och vid nästa sammanträf - fande med henne avlägger han en öppen bekännelse.

" " Det var ju ni, som brevet skrivit?
Jag det av tonen genast slöt.
Med verklig värme jag försporde
er bikt. Sympatiskt intryck gjorde
det på min egen själ, att ni
så öppen är och fördomsfri.
Till liv det åter känslor tände,
dem jag trott slakta längesen,
och därför vill jag som en vän
förtro er, vad jag innerst kände.
Tag därför också mot min bikt!
Att sedan döma är er plikt.

Då vida ödet mig förunnat
att njuta hemmets stilla ro,
om jag som far och make kunnat
förekaffa mig ett eget bo;
ifall familjelivets lycka
min korta levnad kunde smycka -
var säker då: åt Eder blott
jag bjöd att dela denna lott.
Ja, om det varit annarlunda,
jag skulle sett i detta val
av fr mitt forna ideal,
min tröst, när sorgens dagar stunda
och varit lycklig, försåvitt
ett lyckligt öde varit mitt.

Den trevliga familjehärden
skall ej min framtids fristad bli,
och knappast anser jag mig värd en
gemål, så god och ren som Ni.
Tro mig på samvete och heder:
jag skulle bara plågat Eder
i längden. Den passion, jag spart
för eder, skulle slokna snart,
och kanske snart ni skulle glömmas
för någon ann. I varje fall
för eder gråt jag bleve kall.
Bland hymens rosor törnen gömmas,
och detta äkta band, som knöts,
en boja bleve, som ej bröts.

Vad finnes väl i världen värre
än en familj, där hustrun grymt
blir ratad av en trolös herre
och ser av glädje knappt en skynt,
där mannen vresig är och tråkig,
vid dåligt lynne, svartsjuk, bråkig,
fastän han känner med sig, att
hos henne finns en verklig skatt
av dygder? Min natur, Tatjana,
tyvärr är sådan. Då ni skrev
ert öppen hjärtligt varma brev,
ni det helt visst ej kunde ana.
Må ni, som är så god och ung,
ej drabbas av en lott så tung!

En gång och aldrig mer! Ej kommer
tillbaka den ljuva tid, som for...
Jag varmt och ärligt tycker om er,
ja, - kanske mera än en bror.
Men ni, en ung och svärmisk kvinna,
skall säkerligen ännu finna
den rätte, som er håller kär.
Liksom ett träd, som knoppar bär
och skjuter nya blad om våren,
också för eder förestår
en ny och bättre kärleksvår.
Jag ber er därför: torka tåren!
Jag fullt förstår er fina själ
och vill ert eget, sanna väl. ""

Tatjana är förtvivlad och olycklig, - men livet går vidare. En och annan gång kommer också Onegin på besök. Lenskij är numera offentligen Olgas fästman, - och Tatjanas namnsdag firas med en lysande bal, där mycket folk är församlat. Efter middagen drar sig de äldre herrarna till de gröna borden, damerna för - flytta sig till salen, och ungdomen börjar dansa.

/Gramm. "Valsen"./

Tatjanas själstillstånd kan icke undgå Onegins uppmärksamhet. Han är ledsen däröver, men samtidigt också litet förargad, ty nu misstänker han, att Lenskij velat blanda sig i Tatjanas angelägenheter. Han tycker, att Lenskij måste näpasas härför, och han inlåter sig i en liten flirt med Olga. Det ligger ingen elakhet bakom det, - han är bara uttråkad. Han dansar nu så gott som uteslutande med Olga, vilket naturligtvis genast observeras av Lenskij. Lenskij kan icke gilla det, och han bjuder upp Olga till nästa dans. Men Olga tackar nej, eftersom hon redan lovat den till Onegin. Han bjuder upp henne till kotiljongen, - men även den kan Olga icke dansa med honom, - hon har även lovat bort kotiljongen till Onegin.

Lenskij brusar upp. Han känner icke igen sin Olga. Han är upprörd, och svartsjukan griper honom med hela sin våldsamhet. Han avbryter dansen och ställer Onegin till svars. Han kastar handsken i hans ansikte och utropar: " Onegin, Ni är ej längre min vän. Jag föraktar Eder. Ni är en ohederlig Don Juan". Uppträdandet framkallar en förfärlig förvirring. Lenskij lämnar festen, och snart avlägsnar sig alla andra.

Nästa morgon skickar Lenskij till Onegin en utmaning på duell. Onegin ransakar sig själv. Han inser, att han handlat orätt kvällen förut; han kan icke försvara sitt beteende. Om Lenskij råkat förgå sig, så var det förklarligt, ty han var ung. Men en natur som hans, Onegins, borde ha haft mera sans. Helst skulle han i detta ögonblick velat förklara för Lenskij allt som ett skämt och be om ursäkt, - men nu var det för sent. Att icke antaga en utmaning, när en tredje person blivit inblandat - överbringaren av utmaningen - nej, det gick icke, - och han svarar, att han är beredd.

På kvällen är Lenskij för sista gången hos Larins. Han finner den lilla Olga oförändrad. Hon är söt och rar, förälskad i honom som vanligt, och hon

är ej i det minsta medveten om, vad hon ställt till. Om den förestående duellen har hon ingen aning, - och om i detta ögonblick någon annan hade vetat om den och ingripit, så hade allting kunnat ordnas i godo. Men ingen ingriper - och ödet rullar vidare - mot katastrofen.

Morgonen därpå träffas de båda vännerna som fiender. I förkänslan av vad som kommer att hända har Lenskij under natten skrivit ned sina dystra tankar, vilka Peter Tjajkovskij förevisat i den berömda aria, som Lenskij sjunger före duellen:

/Gramm. "Vart äro svunna min unga
levnads gyllne dar?" /

Lenskij blir dödad - och familjen Larin störtas i djupaste sorg. Även Onegin är alldeles uppskakat genom den tragiska utgången av duellen. Han lämnar godset och begiver sig på långa resor.

Ett par år ha gått sedan Lenskijs död. Olga har övervunnit sin sorg, hon har glömt sin fästman, gifter sig och lämnar föräldrahemmet. Tatjana är nu ensam med sin mor på landet. Hon kan inte glömma Onegin. Hon strövar omkring genom skogar och fält, och kommer så småningom till de trakter, där Onegin har bott. Hon frågar, om hon får kasta en blick i

herrgårdsflygeln för att se, hur det ser ut inuti, - vilket hon naturligtvis får, - och den gamla trotjänarinnan visar henne omkring, berättar, hur Onegins farbror, brukspatronen, tillbringat sina dagar, vad Onegin själv gjorde, då han bodde här, var han tog emot rättaren och granskade räkenskaperna, var han spelade biljard med Lenskij, var han om kvällarna suttit och läst sina böcker. Tatjana får höra och se en hel del. Hon ber att få komma igen, - och hon kommer icke blott en, utan många gånger, hon läser de böcker, som Onegin läst, - och ju större inblick hon får i Onegins liv, desto fundersammare blir hon. Hon förvånar sig över de böcker, som tydligen hörde till Onegins älsklingslitteratur, och bilden av hennes ideal förändras allt mer, och föremålet för hennes drömmar förlorar mycket av sin glans. Men, - vad hon än ser, vad hon än hör om honom, hennes känslor för honom förändras inte; hennes hjärta tillhör honom, ingen annan.

Under tiden blir änkan Larina alltmer bekymrad om Tatjanas framtid. Åren går. Tatjana är sedan länge giftasvuxen, - men alla friare, som anmäla sig, bli bortkörda. Tatjana svarar bara nej och nej. En dag får fru Larina besök av ett par grannfruar, och dessa komma

med förslaget, att fru Larina tillsammans med Tatjana skulle resa till Moskva för att visa henne på - vad de kallade - "brudarnas marknad". Förslaget blir så småningom antaget. Vintern över stannar man ännu på landet, men efter nyåret bryter man upp.

"Och resans timme slår omsider.
Nu blir det spring och brådska. Fram
man hämtar släden ur lider
och sopar av dem sommars damm.
På tre kubitkor lassas stolar,
madrasser, sylt i burkar, kjolar,
kastruller, tvättfat, höns i bur
(samt mångt annat husligt djur),
divaner, söndertagna sängar,
teattiraljer, glas, porslin
och många flaskor körsbärsvin.
Ett tjugotal gamla ök av drängar
ur stall och spiltor föras ut
- allt under vilda avskedstjut.

På gården träta tjänstehjona
och flänga kring. Med bråkig hast
man äter frukost. Alla dona
ha staplats upp och surrats fast.
Förriidarn sitter på en krake,
så tunn och spinkig som en stake,
och alla pigor rusa ut
på gårn att avsked ta. Till slut
anträder man den långa färden.
Där gnisslar med, där rasslar rem.
"Farväl, du kära barndomshem!
Farväl, du kära vrå av världen!
Skall aldrig mer?..." Av hejdlös gråt
Tatjanas bleka kind blir våt.

Men också i en smälkall vinter
kan resan vara angenäm,
då släden glatt på skaren slinter
som vissa rimmade poem.

Ty våra kuskar äro flinka,
och trojkorna sig ej försinka.
De glida fram, så fort att man
milstolparna ej räkna kan.
Men nu - av sparsamhet för resten
(ty Larins hade eget spann,
ej postskjuts) - gick det inte an
att alltför mycket plåga hästen.
Tatjana måste hårda ut
sju dar, tills resan nått sitt slut.

Men plötsligt skymtar fram en strimma
av hus i fjärran och en rad
av kors, som blixtra, tak, som glimma,
i Rysslands gamla huvudstad.
Palatsen, kyrkorna och torgen,
trädgårdarna och kejsarborgen
och spiror, strävande mot skyn -
hur njöt jag ej av denna syn!
Hur ofta på min pilgrimstig,
o, moder kär, jag tänkt på dig!
Moskva, Moskva, var fins din like?
Vad trollklang ligger ej däri
av minnen och av poesi!

I Moskva kommer Tatjana omedelbart in i de
högsta kretsarna, och det dröjer icke länge, förrän
en äldre general kastar sina blickar på henne och an-
håller om hennes hand. Efter mycket övertalande från
släkt och vänner ger Tatjana efter. Nu är hon hustru
till en aktad furste, hon blir presenterad vid hovet,
och hon är snart medelpunkten i den högsta societeten.
Om Onegin har hon inte hört någonting; hon vet inte,
var han är, vad han gör. Även Onegin är okunnig om,
hur det har gått för Tatjana sedan den dag, då den

den olyckliga duellen med Lenakij skilde dem åt.

Efter någon tid har man flyttat till St. Petersburg. Det är stor bal, och Tatjana och hennes make äro närvarande.

/ Gramm.: "Polonäsen"./

Onegin har hemkommit från sina resor och uppanbarar sig på den omnämnda balen. Han ser Tatjana, tror sig känna igen henne, men är icke alldeles säker. Kan det vara möjligt, att den lilla flickan från landet, till vilken han höll sin moralpredikan i trädgården för bara några år sedan, under denna korta tid kunnat förvandlas till en världsdam? Han vänder sig till hennes man, vilken han känner, men inte träffat på länge, och frågar honom, vem den damen med den röda baretten är, den, som underhåller sig med det spanska sändebudet.

"Jag ser, att du har varit borta länge", svarar generalen. "Det är min fru". "Är du gift? Med vem?" spørjer Onegin. "Med Larina". "Med Tatjana"? "Ja, känner du henne-?" frågar generalen. "Vi äro grannar", säger Onegin, och han ber att få bli presenterad, vilket generalen genast gör.

Fastän Tatjana av rörelse knappast kan hälsa

lungt på Onegin, förblir hon skenbart kall, och ingenting förråder hennes känslor. Hon frågar, om det är länge sedan han kommit hem, om han kanske kommit från deras trakter, hon talar om likgiltiga ting, - och så slutar samtalet och hon lämnar balen.

Vid återseendet av Tatjana grips Onegin plötsligt av en uppbrusande kärlek till henne. Han kan nu inte leva utan henne, han förföljer henne, han måste träffa henne, skriver glödande kärleksbrev och böner om ett vänligt ord, - men Tatjana besvarar ej breven, - när de träffas i societeten, är hon kall som ett isblock. Hon knappast hälsar på honom.....

Efter en kvalfull inre kamp, fysiskt och psykiskt bruten, störtar Onegin till Tatjanas hem. Han finner henne gråtande i sitt rum, stilla sittande på en chaiselong med ett brev i handen, hans brev. Han sjunker ner framför henne och tårar rinna över hennes lilla hand. Hon skälvar, ser oavlatligt på honom, men säger ingenting. Vad av kval hon led i sitt innersta, slöt hon inom sig. I detta ögonblick är hon icke längre den stolta furstinnan, den stora världsdamen, - hon är den lilla Tanja från den tid, då hon var en flicka på landet.... Så bryter hon tystnaden:

" Stig upp, Onegin! Det är nog.
Nu vill jag tala fritt och ärligt.
Onegin, har ni glömt den stund,
då ni en gång i lantlig lund
min kärlek kränkte så förfärligt?
Jag lydde tyst och fogligt då.
Nu är er tur att höra på.

Då var jag ung och oerfaren,
kanhända bättre ock än nu.
För er jag i mitt hjärta bar en
så stark passion - ni minns det ju.
Men ni ej mera kunde finna
behag på allvar i en kvinna.
Jag var ju till och med för god
för er - det var ju så? Mitt blod
blir iskall, när jag minnes eder
och skillnan mellan nu och då.
Jag härför dock ej klandra må.
Ni handlade som man av heder
och för er öppenhet i all
min tid jag tacksam vara skall.

Långt bort från världens larm, på landet,
ni hade ej en blick för mig.
Det må så vara. Men hur kan det,
jag måste fråga, komma sig,
att ni mig nu alltjämt förföljer?
Är det blott för att världen höljer
mig med sitt smicker och med prakt?
Har jag nu större tjusningsmakt?
Kanhända därför att jag äger
en make, något allvarsam?
Kanske ni ville med min skam
bereda er ännu en seger
och skryta oblygt med er bragd,
som bleve snart åsidolagd?

Jag måste gråta... Varför krossa
min sista kära illusion?
Jag gärna skulle velat frossa
i den lycksaligt ljuva tron,
att ni ändå är man av heder.
Jag gärna ville minnas eder
och edert kalla, hårda sätt

jag skulle fördrå mer lätt
än edert brev och edra tårar.
Ni kände ömkan, då jag led;
ni hade aktning till och med
för mig, för mina drömmars vårar.
Och nu... på knä för mig!... Att ni
så låg och usel kunnat bli!

Onegin, om ni visste bara,
vad jag är led vid denna lyx,
som omger mig, vid denna skara
av nöjen, i vars mitt jag rycks?
Ack, alla dessa tunna fester,
där flärd och falskhet äro gäster,
allt detta bländverk och all glans
jag gärna gäve för en krans
av skogens blommor, för de lekar,
jag lekte i den lilla vrå
av världen, där vi möttes då,
och för den kyrkogård med ekar,
där nu min stackars amma, trött
att tala sagor, slumrar sött!

Ack, lyckan har förbi mig ilat,
och dock så nära! Men det var
bestämt av ödet. Överilat
kanhända ock jag handlat har.
Men ack, jag kunde inte annat.
Min moder både bett och bannat,
och blott för hennes skull till slut
tog Tanja fulla steget ut,
och let på gyllne våg sig vägas.
Om ni är man av heder, låt
oss nu för alltid skiljas åt!
Jag älskar er. Behövs det sägas?
Men jag är icke längre fri
och eden skall jag trogen bli.""

Med dessa ord gick Tatjana. Som bedövad av
åskan stod Onegin kvar allen.

-o-o-o-o-o-

Puschkin har avslutat romanen Eugen Onegin
med några verser, vilka inte har något att göra
med handlingen. Här äro två av dem:

" Till sist ett ord till allesamman,
som följt mig på min långa stråt.
Må vi i allsköns frid och gamman
som goda vänner skiljas åt!
Må dessa bilder, dessa minnen
förstrött en smula edra sinnen!
Och törs jag hoppas, att ni blir
ej ond på mig för min satir,
för mina fel mot grammatiken,
och att ett enda litet ord
må falla i en tacksam jord?
Och give Gud, att ej kritiken
må tiggalldeles ihjäl
min lilla bok. Farväl, farväl!

Farväl, du hjälten i min saga!
Och du, mitt ideal, farväl!
Som kära ungdomsminnen draga
ni ännu ofta för min själ.
Med er jag fröjd och smärta delat,
med er jag lett, med er jag felat
och hoppats, älskat, trott på nytt.
Ack, många bittra dar förflytt
ifrån den stund, då första gången
Tatjana och Onegin tett
sig för min dröm och då jag sett
dem skynta fram för mig i sången,
tills de av konstnärns hand till slut
till klar gestalt ha mejslats ut. "

-o-o-o-o-o-o-

stockholm, januari 1956.